

Spis treści

Czasy najnowsze – błyskawiczne stawianie się historii ... 6

ROZDZIAŁ I. LATA MIĘDZYWOJENNE 10

1.1 Utworzenie ZSRS 12

1.2 Między demokracją a dyktaturą 16

1.3 Światowy kryzys gospodarczy 20

1.4 Faszystowskie Włochy 24

1.5 System stalinowski 28

1.6 III Rzesza 32

1.7 Życie w międzywojniu: nauka, sztuka, człowiek 36

+1.8 Wojna domowa w Hiszpanii 40

ROZDZIAŁ W SKRÓCIE 44

HISTORIA AKTYWNIE. Plakat – źródło historyczne .. 46

WIEM, UMIEM, POTRAFIĘ 48

II SKYRIUS. NEPRIKLAUSOMA LIETUVA 50

2.1 Lietuvos nepriklausomybės karas 52

2.2 Nepaskelbtas Lenkijos karas su Lietuva 56

2.3 Steigiamasis Seimas 60

2.4 Klaipėdos krašto prijungimas 64

2.5 Nuo demokratijos iki autokratijos 68

2.6 Tarpukario Lietuvos visuomenė 72

2.7 Tarpukario Lietuvos ūkis 76

2.8 Lietuvos kultūra 80

+2.9 Kasdienis gyvenimas
nepriklausomoje Lietuvoje 84

2.10 Baltijos šalys 88

SKYRIAUS SANTRAUKA 92

ISTORIJA AKTYVIAI. Tyrinėjame istorinį
pašto atviruką 94

ŽINAU, MOKU, GALIU 96

ROZDZIAŁ III. II WOJNA ŚWIATOWA 98

3.1 Świat u progu nowej wojny 100

3.2 Hitler i Stalin dokonują rozbioru Polski 104

3.3 Cud Wojny Zimowej 108

3.4 Triumf Hitlera na Zachodzie 112

3.5 Nieuchronna konfrontacja agresorów 116

3.6 Krach III Rzeszy 120

3.7 Koniec II wojny światowej 124

3.8 Zło wojny 128

3.9 Skutki wojny 132

ROZDZIAŁ W SKRÓCIE 136

HISTORIA AKTYWNIE. O czym opowiadają
zdjęcia historyczne? 138

WIEM, UMIEM, POTRAFIĘ 140

IV SKYRIUS. LIETUVA KARO AUDROSE 142

4.1 Trys ultimatumai Lietuvai 144

4.2 Raudonasis maras užplūsta 148

4.3 Gyvenimas po Stalino saule 152

4.4 Birželio 23-iosios sukilimas 156

4.5 Lietuva nacistinės Vokietijos
okupacijos metais 160

4.6 Lietuvos žydų tragedija 164

SKYRIAUS SANTRAUKA 168

TIRIAMASIS DARBAS. Tamsusis paveldas 170

ŽINAU, MOKU, GALIU 172

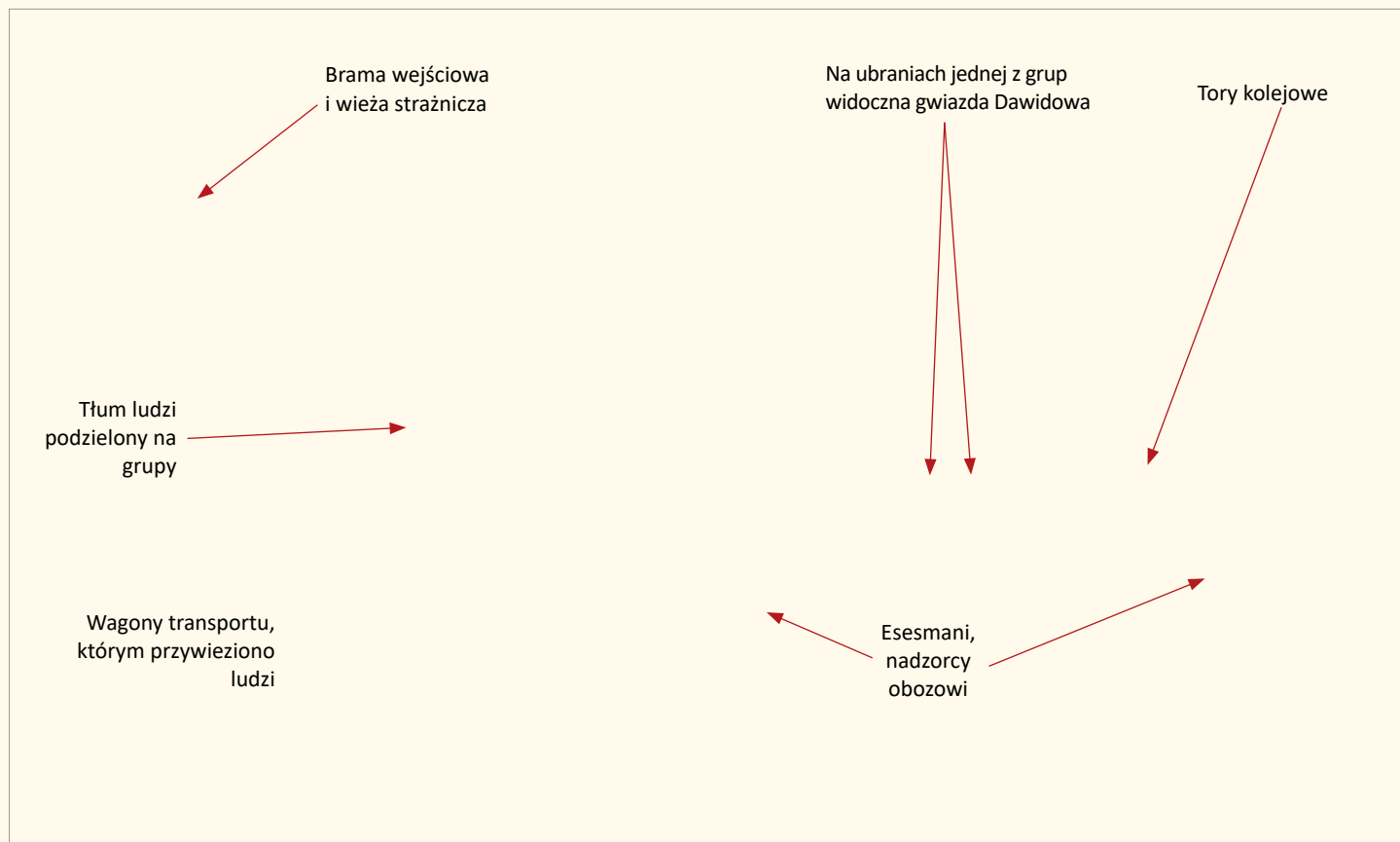
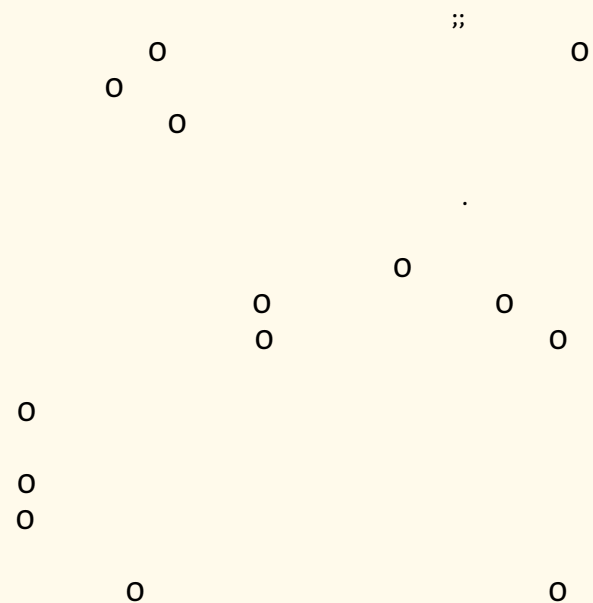
Wstęga czasowa 174

Postaci historyczne 175

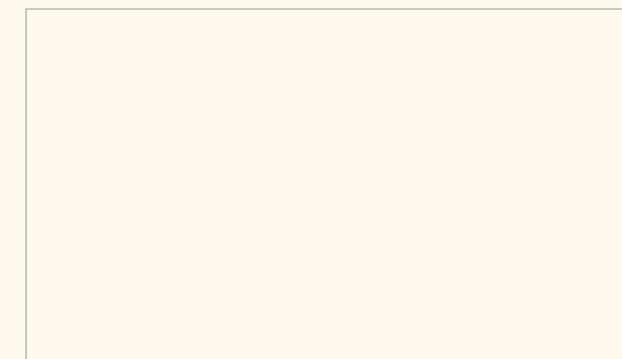
Słowniczek pojęć 178

Źródła ilustracji 184

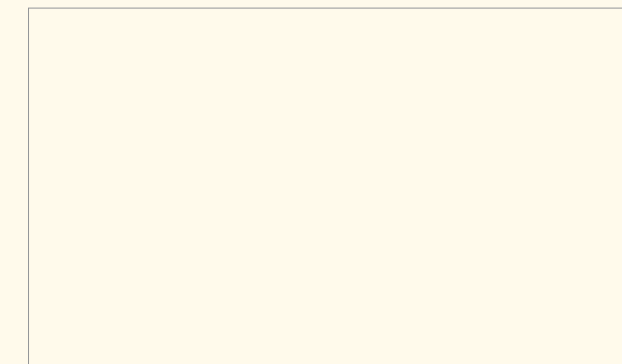
O czym opowiadają zdjęcia historyczne?



1 Obóz zagłady Auschwitz-Birkenau, zdjęcie z 1944 r.



3 W. Lenin przemawia w Moskwie do żołnierzy. Po prawej na schodkach trybuny stoją towarzysze Lenina Lew Trocki i Lew Kamieniew. Zdjęcie z 1920 r.



4 To samo zdjęcie, ale po retuszu, opublikowane w 1927 r. Nie ma już na nim Trockiego i Kamieniewa, uznanych za wrogów panującego na Olimpie władzy Stalina.

1 2 3 Kolejno czynności

1. ~~W~~ ~~W~~ ~~Z~~ ~~M~~ ~~Z~~ ~~F~~ ~~M~~
~~W~~ ~~W~~ ~~Z~~ ~~M~~ ~~Z~~ ~~F~~ ~~M~~
2. ~~W~~ ~~W~~ ~~F~~ ~~R~~ ~~R~~ ~~E~~ ~~D~~ ~~M~~ ~~E~~ ~~K~~
~~R~~ ~~R~~ ~~E~~ ~~S~~ ~~R~~ ~~Z~~ ~~M~~ ~~W~~ ~~D~~ ~~Z~~ ~~N~~ ~~D~~
~~R~~ ~~W~~ ~~D~~
3. ~~R~~ ~~Z~~ ~~E~~ ~~W~~ ~~F~~ ~~W~~ ~~M~~ ~~J~~ ~~S~~ ~~R~~
~~R~~ ~~M~~ ~~D~~ ~~Z~~ ~~S~~ ~~J~~ ~~W~~ ~~D~~ ~~Z~~ ~~B~~
~~W~~ ~~Z~~ ~~W~~ ~~W~~
4. ~~B~~ ~~S~~ ~~R~~ ~~M~~ ~~X~~ ~~R~~ ~~D~~ ~~M~~ ~~S~~ ~~R~~ ~~W~~ ~~W~~
~~M~~ ~~E~~
5. ~~E~~ ~~D~~ ~~M~~ ~~F~~ ~~D~~ ~~R~~ ~~Z~~ ~~B~~ ~~E~~ ~~W~~ ~~M~~ ~~S~~
~~W~~ ~~Z~~ ~~W~~ ~~W~~
6. ~~Z~~ ~~W~~ ~~X~~ ~~D~~ ~~D~~ ~~J~~ ~~Z~~ ~~E~~ ~~W~~ ~~M~~ ~~Z~~ ~~M~~
~~Z~~ ~~W~~ ~~M~~
7. ~~E~~ ~~W~~ ~~R~~ ~~O~~ ~~H~~ ~~W~~ ~~M~~ ~~D~~ ~~M~~ ~~S~~ ~~O~~ ~~B~~ ~~E~~
~~E~~ ~~B~~ ~~H~~ ~~Z~~ ~~N~~ ~~D~~ ~~R~~ ~~W~~ ~~E~~ ~~S~~ ~~E~~ ~~S~~ ~~Z~~ ~~H~~ ~~D~~
~~M~~ ~~M~~
8. ~~W~~ ~~W~~ ~~Z~~ ~~M~~ ~~D~~ ~~D~~ ~~M~~ ~~S~~ ~~R~~ ~~E~~
~~R~~ ~~R~~ ~~W~~ ~~M~~
9. ~~B~~ ~~M~~ ~~J~~ ~~D~~ ~~E~~ ~~M~~ ~~R~~ ~~E~~ ~~R~~ ~~O~~
~~D~~ ~~S~~ ~~R~~ ~~M~~ ~~H~~ ~~M~~ ~~S~~ ~~R~~ ~~E~~ ~~R~~ ~~O~~
~~M~~ ~~E~~
10. ~~W~~ ~~W~~ ~~M~~ ~~M~~ ~~D~~ ~~M~~ ~~E~~ ~~R~~
~~S~~ ~~R~~ ~~R~~ ~~S~~ ~~M~~
11. ~~W~~ ~~J~~ ~~D~~ ~~E~~ ~~M~~ ~~E~~ ~~S~~ ~~M~~
~~D~~ ~~W~~ ~~R~~ ~~R~~ ~~R~~ ~~Z~~ ~~W~~ ~~M~~ ~~E~~
~~D~~ ~~Z~~ ~~R~~ ~~S~~ ~~R~~ ~~R~~ ~~E~~
12. ~~B~~ ~~M~~ ~~R~~ ~~W~~ ~~Z~~ ~~M~~ ~~R~~ ~~E~~ ~~M~~

2 Obóz koncentracyjny Auschwitz-Birkenau dziś.



1. Wymień zalety i wady fotografii jako źródła historycznego.
2. Przejrzyj albumy rodzinne lub u krewnych, wybierz kilka zdjęć. Poproś starszych o informację o nich.
3. Na podstawie uzyskanej informacji podaj przykłady, jak wybrane zdjęcia mogą okazać się przydatne w studiach historycznych.
4. Zbadaj 1.
 - a) Co jest przedstawione? Z jakimi wydarzeniami historycznymi związane jest zdjęcie?
 - b) Porównaj 1 i 2. Jakie detale pozwalają stwierdzić, że to jest to samo miejsce?
 - c) Co znaczy podzielenie tłumu na grupy?
 - d) Co symbolizuje gwiazda Dawida?
 - e) W jakim celu zebrali się obozowi nadzorcy?
 - f) Do czego służą tory i wagony?
 - g) Ułóż krótki opis i zaprezentuj zdjęcie.
5. / Porównajcie 3 i 4.
 - a) Zbadajcie zdjęcia zgodnie z opisem czynności.
 - b) Które z tych zdjęć było retuszowane i dlaczego?
 - c) Znajdźcie w internecie podobnie sfalszowane zdjęcia historyczne i zaprezentujcie je.

WIEM, UMIEM, POTRAFIĘ

Główne pojęcia

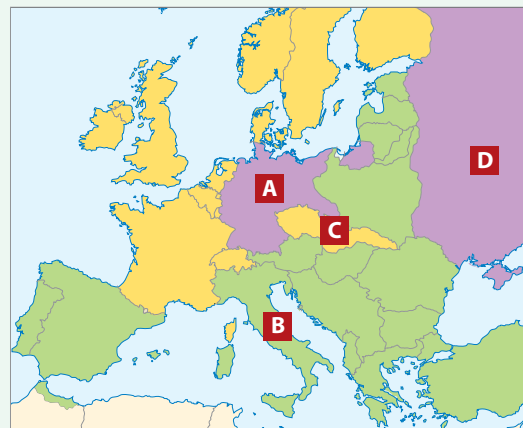
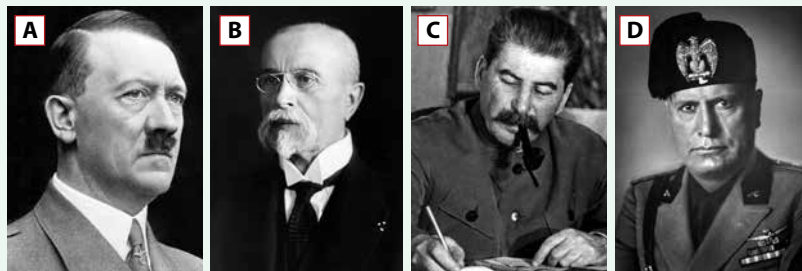
1 Opisz te pojęcia.

Antysemityzm	Faszyzm	Komunizm wojenny	Obóz koncentracyjny
Ateizm	GUŁAG	Kult jednostki	Propaganda
Autorytaryzm	Hołodomor	Nazizm	Totalitaryzm
Cenzura	Kolektywizacja	Nowy Ład	Wielka Depresja

2 Z każdym pojęciem skojarz odpowiednie wydarzenie, zjawisko lub postać historyczną.

Postaci historyczne i przestrzeń historyczna

3 Rozpoznaj te postaci historyczne i opisz ich stanowiska.



4 Wskaż, jaka litera na mapie oznacza państwo rządzone przez te postaci.

5 Z jaką ideologią polityczną skojarzyłbyś każdą postać?

6 Jaki kolor na mapie oznacza formę rządów w państwie?

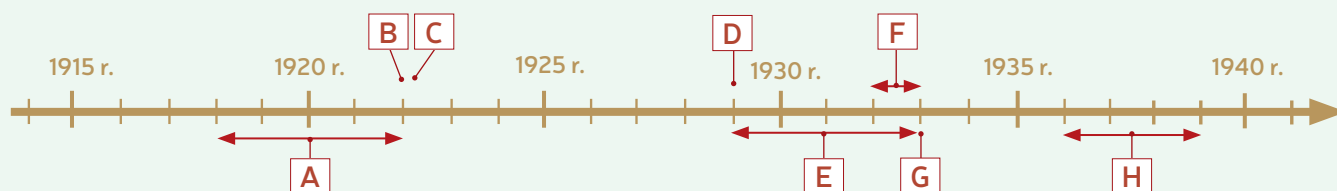
Demokratyczna
Autorytarna
Totalitarna

7 Wymień po dwa państwa demokratyczne, autorytarne i totalitarne w międzywojennej Europie.

Orientuję się w czasie historycznym

8 Która litera na wstędze czasowej czemu odpowiada?

- | | |
|---|---|
| 1. Utworzenie Związku Socjalistycznych Republik Sowieckich. | 5. Wielka Depresja. |
| 2. Wojna domowa w Rosji Sowieckiej. | 6. Hołodomor. |
| 3. B. Mussolini zostaje szefem rządu włoskiego. | 7. Wojna domowa w Hiszpanii. |
| 4. Początek kolektywizacji w ZSRS. | 8. A. Hitler zostaje szefem rządu niemieckiego. |



Oceniam

9 III Rzesza.

- Oceń dojście Hitlera do władzy z różnych pozycji politycznych i społecznych:
 - zwolenników nacjonalistów;
 - Żydów;
 - zwolenników komunistów.
- Wyjaśnij, dlaczego Hitlerowi udało się pozyskać poparcie większości narodu niemieckiego.

Stosuję wiedzę i umiejętności

10 Zbadaj źródła historyczne.

- Do którego typu zaliczyłbyś źródła A i B: pierwotnych czy wtórnych? Odpowiedź uzasadnij.
- Ustal, jakim wydarzeniem historycznym poświęcone są źródła A i B. Wskaż, kiedy miały miejsce.
- Rozpoznaj, jakie postaci i obiekty historyczne są przedstawione na A.
- Wyjaśnij, co chciał powiedzieć autor karykatury A.
- W oparciu o B udowodnij, że Hitler doszedł do władzy legalnie.



Karykatura angielska z lat 30. XX w. Pod nią podpis: „W trzy lata przywróciłem honor i wolność narodu niemieckiego.”

B Z dzieła historyka N. Daviesa

W Niemczech pojawienie się Hitlera i jego nazistowskiej partii miało niewątpliwy związek z Wielkim Kryzysem. Ale nie był to związek prosty. Naziści nie ruszyli na Berlin na czele pochodu bezrobotnych, nie było przechwytywania władzy. Hitler nie musiał ani obalać zachwianego rządu, jak bolszewicy, ani grozić głowie państwa, jak Mussolini. Doszedł do władzy dzięki uczestnictwu w procesie demokratyzacji w Niemczech i na zaproszenie legalnych władz. I nie ma tu znaczenia fakt, że o nim i o jego łobuzach można powiedzieć wszystko, tylko nie to, że w głębi serca byli demokratami czy konstytucjonalistami. Polityka Niemiec była szczególnie podatna na kryzys, którego skutki przepełniały już i tak pełny kielich niepewności. W powietrzu wciąż jeszcze unosił się nastrój rozgoryczenia.

N. Davies, *Europa*, Kraków: Wydawnictwo Znak, 2010, s.1027-1028.

Działam i tworzę

11 W oparciu o materiał tematów napisz esej „Czy było możliwe uniknięcie powstania reżimów autorytarnych i totalitarnych?”

12 Skorzystaj z biblioteki i internetu i dobierz co najmniej trzy pisane lub niepisane źródła historyczne poświęcone Wielkiej Depresji lub Hołodomorowi. Zbadaj źródła i wyjaśnij, jak wiążą się one z wydarzeniem.

Sprawdź się

Teraz potrafisz...

	Tak	Częściowo	Nie	
... ocenić wady systemu komunistycznego;	●	●	●	s. 12–15
... podać przyczyny pojawienia się dyktatur w Europie;	●	●	●	s. 16–19
... opisać przesłanki światowego kryzysu gospodarczego i jego wpływ na społeczeństwa;	●	●	●	s. 20–23
... porównać demokratyczne, autorytarne i totalitarne formy rządów;	●	●	●	s. 16–19
... ocenić, co mają ze sobą wspólnego i czym się różnią reżimy totalitarne ZSRS i Niemiec nazistowskich;	●	●	●	s. 28–35
... wymienić osiągnięcia w nauce, technice i sztuce okresu międzywojennego.	●	●	●	s. 36–39